

I DESPRÉS, EL SILENCI

Joan Fuster

La literatura en català viu un moment d'ebullició en termes quantitativus i en termes qualitativus. La poesia en concret, igual o més encara. La quantitat no tindria cap transcendència si no anara també associada a la qualitat. I tanmateix, la immensa majoria de títols passen més desapercebuts que mai. La crítica, com a gènere literari solvent, està a un pas d'anar-se'n en orris i, si ningú no hi posa remei, segurament, de manera definitiva. I quina literatura pot permetre's el luxe de no tenir crítica? I això, preocupa a algú més enllà del mateix gremi lletraferit de mort? Tornem-hi: la literatura en català viu un moment d'ebullició. I no mereix el silenci com a resposta. Em propose centrar l'atenció en dos o tres llibres de poesia que, al meu parer, no haurien d'haver passat desapercebuts. Mereixerien ser comentats més extensament, sí. Encara hi som a temps. Els bons llibres no caduquen.

***Pell d'ànima*, de Josep Checa, Tres i Quatre, 2018.**

Fa disset anys que publica i, tanmateix, no el coneixia com a poeta fins que l'any 2018 va guanyar, amb *Pell d'ànima*, el premi Senyoriu d'Ausiàs March de Beniarjó.

Josep Checa poetitza sense contemplacions sobre tot allò que considera que mereix una reacció en forma de paraula escrita i n'assumeix la responsabilitat. Els seus temes d'interès són tangibles i fan al·lusió a un món bàsic construït a partir d'una connexió primària amb la vida. Primària en el sentit d'allò que és primer: l'empatia envers els éssers del món; la mort en tota la seua dimensió orgànica, indissolublement associada a la vida; l'admiració i l'amor per la terra essencialment i primordialment. En aquest sentit, el lèxic que fa servir Checa és d'una precisió incontestable. Per exemple, al poema «Mater lacrimarum», els «aspidistres» ens traslladen a un pati o a qualsevol espai a l'obaga, on perduren aquelles plantes com si foren l'herència vegetal d'algun avantpassat. El temps evocat de la infantesa. Sense idealismes. L'autor de *Pell d'ànima* defuig els idealismes. La seua manera de sobreposar-se a tot és

l'escriptura: «Malgrat la indolència dels dies i de la gent, / destil·les paraules com si fos una vella ratafia / macerada a sol i serena tota una vida».

El món físic conviu, no obstant això, amb l'espiritual, les creences, els rituals ancestrals o els misteris que envolten els éssers que l'habiten. En aquest sentit, en una segona part del llibre, intitulada «Reflex de Päijänne», s'hi introdueix la figura humana d'Amàlia, evocada i invocada des de la distància de qui escriu. Un recurs de gran efectivitat poètica des que sabem, de bon començament, que fou una criatura de pocs dies de vida, localitzada al «Cementeri de Padasjoki (Suomi)». Un ésser en la frontera amb el no-ésser; un correlat que ben bé podria funcionar com a símbol fonedís i alhora tan potent de la pròpia poesia: «Un vel feixuc i daurat s'eleva del Päijänne. / Mentre un cigne de neu plana ran d'aigua, / una ànima vola dins el mirall».

on els camins s'esborren, d'Anna Montero, Edicions del Buc, 2018.

Autora de més de quinze títols, entre obra pròpia i traduccions de diferents poetes de llengua francesa. Entre aquests últims, l'ingent *Quadern d'un retorn al país natal*, del poeta i ideòleg de Martinica Aimé Césaire (Edicions del Buc, 2017). Un altre llibre que ha passat pràcticament desapercebut entre la crítica, més enllà, que jo sàpiga, de l'infatigable Xavier Aliaga.

A *on els camins s'esborren*, la veu poètica, amb la pulcritud marca de l'autora, reflexiona, medita, sense escarafalls, sobre el concepte de finitud, d'absència, sobre la consciència de la pèrdua necessària per tal que s'esdevinga una transició, per tal que el buit s'emplene de buit, o del record que el resignifique. Des de l'expressió més despullada escriu Anna Montero i des de l'assumpció serena. Enric Sòria, a la nota final, parla d'«exploració de la fondària que habita a dins i al voltant nostre». La poeta reconeix en la paraula un espai des d'on «ser al món» i mirar-lo i mirar-se. És a dir, mirar a fora i mirar a dintre. En aquest llibre, en aquest «dintre», hi ha un segon nivell intrapoètic, que l'autora dissemina en forma de poemes escrits entre claudàtors, inserits entre els numerats que constituïrien el fil o discurs poètic principal (fins al 34), com si encara, en veu més baixa, mantinguera un diàleg amb un *tu* absent, projectat sovint cap a un futur predicible: «[...] que ens extingim sense recança. / que el record siga una terra fèrtil, / una mar en calma, / que el record germine / sota el gel quan arribe el fred.]»

El llibre es clou amb un poema extens que podria ser un homenatge a la ciutat de París («34. ciutat líquida») tot i que només la hi endevinem a través de referències implícites. Un lloc tractat com un ésser viu que canvia alhora que canvia la vida de la poeta i en tant que s'interfereixen recíprocament, cruïlla, símbol, horitzó. Poètic i vital. «dir / per no morir, per no emmudir. / dir la mort. dir el que se'n va / i el que queda. el que veus / amb els ulls de l'ànima.» Si llegiu *on els camins s'esborren*, hi trobareu el consol de la veritat profètica de les paraules.

Maria Josep Escrivà

[Publicat a *La Veu dels Llibres*, 2 de maig de 2020:

<https://www.laveudelsllibres.cat/noticia/31874/i-despres-el-silenci-joan-fuster>]